

ОСОБЛИВОСТІ ВІДБОРУ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ “ОСНОВИ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ”

курси “Домознавство” / Інноваційні технології у професійній підготовці вчителя трудового навчання: проблеми теорії і практики: зб. матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції (присвячена пам’яті академіка Д.О. Тхоржевського і 30-річчю факультету технологій та дизайну Полт. держ. пед. ун-ту ім. В.Г. Короленка). 9 – 10 жовтня 2008 року. – Полтава: ПДПУ, 2008. – С. 311 – 313.

6. Педагогічна майстерність: підручник / І.А. Зазюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін. / За ред. І.А. Зазюна. – К.: Вища школа, 1997. – 349 с.

7. Положення про модульно-рейтингову систему навчання. – Полтава: ПДПУ, 2005. – 30 с.

8. Програма для 5 – 9 класів загальноосвітніх навчальних закладів / Трудова підготовка. – 2005. – №3. – С. 23 – 34.

9. Хлопов А.М. Роль новітніх технологій у підготовці майбутнього вчителя освітньої галузі “Технологія” / Психолого-педагогічні

проблеми сільської школи: науковий збірник Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Вип. XVIII. Умань, 2006. – С. 132 – 136.

10. Хлопов А.М. Роль технічної механіки при підготовці вчителя до викладання освітньої галузі “Технології” в школі / Зміст освітньої галузі “Технології” та профільне навчання в 12-річній школі: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 14 – 15 жовтня 2004 року. – Полтава: ПДПУ, 2004. – С. 53 – 54.

11. Державний стандарт базової і повної середньої освіти. Затверджено Постановою №24 КМУ від 14.01.2004. – 68 с.

12. Титаренко В.П. Підготовка майбутніх вчителів трудового навчання в проектно-технологічній діяльності / Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: науковий збірник Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Вип. XVIII. Умань, 2006. – 190 с.

Стаття надійшла до редакції 25.09.2009

УДК 061.65

Ігор Савенко, старший викладач кафедри професійної освіти
Полтавського державного педагогічного університету
імені В.Г. Короленка

ОСОБЛИВОСТІ ВІДБОРУ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ “ОСНОВИ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ”

У статті досліджується здійснення відбору навчального матеріалу для формування змісту інтегрованого курсу “Основи графічного дизайну”, що відповідає сучасним тенденціям розвитку суспільства та вимогам щодо підготовки майбутніх фахівців у старших класах загальноосвітніх навчальних закладах.

Ключові слова: інтеграція, навчальна дисципліна “Основи графічного дизайну”, відбір, експерт.

Постановка проблеми. Сучасний стан школи і педагогіки, їх стратегічні цілі (впровадження особистісно-орієнтованого навчання, державних стандартів освіти) висувають на порядок денний проблему розробки та впровадження в практику школи змісту та методики навчання учнів, орієнтованої на особистість дитини. Актуальним у цьому контексті є формування художньо-графічних знань та вмінь учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів, котрі відповідали б вимогам до якості підготовки майбутніх фахівців. Окрім того,

вченими визначено, що на переломі століть загострилися такі проблеми, як економічна, екологічна, енергетична, інформаційна для вирішення яких, людству вже недостатньо накопичених знань, диференційованих за багаточисельними розділами класичних наук. Це спричиняє до тенденції інтеграції та міждисциплінарних досліджень, які передбачають наявність фундаментальних знань, що дозволяє на високому рівні підготувати учня до практичної діяльності, навчити його розумінню сучасних

ОСОБЛИВОСТІ ВІДБОРУ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ “ОСНОВИ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ”

проблем, сприяє формуванню вміння адаптовувати знання до нових умов та оволодівати новими знаннями на базі сформованої цілісної системи знань.

Упровадження інтегративних курсів, яке стає все більш інтенсивним в останні роки, вимагає ґрунтовного дослідження. Це пояснюється перш за все виникненням закономірного протиріччя: обсяг навчального навантаження не може бути надмірним, і разом з тим зростає потік навчальної інформації, необхідної для засвоєння. Тому виникає потреба в дидактичному обґрунтуванні структурних елементів змісту освіти навчальних курсів, що створюються на основі інтеграції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження аспектів інтеграції в навчальному процесі проводилось багатьма науковцями, зокрема: сутність інтеграції (С. Архангельський, В. Безрукова, М. Берулава, С. Васильєва, І. Зверев, К. Журусова, М. Махмутов), форми і види інтеграції, шляхи її реалізації (С. Ахапкін, Г. Батуріна, Ю. Дак, В. Загвязинський, В. Ільченко, І. Лернер, В. Розумовський), інтеграційні процеси в професійній освіті (А. Беляєва, Ю. Ганін, М. Баранович, О. Гребенюк, В. Курок, Ю. Тюнніков, І. Яковлев). Вагомий вклад у визначення проблеми інтеграції навчальних предметів внесли дослідження А. Барбариси, Ч. Джеймеа, Л. Уорвіка (Англія), Х. Дизеля (Німеччина), Й. Вальчиди (Польща) А. Беплака, Ч. Кедлера (США) та інших.

Питанням інтеграції в трудовому навчанні присвячені роботи В. Андріяшина, П. Дмитренка, В. Сидоренка, Д. Тхоржевського [1, 4, 5].

Науковці визначають, що основою інтеграції є наявність так званих “інтеграторів” – об’єктів пізнання, навколо яких можуть об’єднуватися окремі знання. Такими “інтеграторами” бувають наукові ідеї, теорії (теорія систем, теорія інформації), наукові і міжнаукові принципи (мінімізації, інваріантності, простоти), спільні методи дослідження (математичні, методи моделювання тощо), а також наукові картини світу.

Метою нашого дослідження є створення моделі навчального курсу “Основи графічного дизайну” та впровадження розробленого інтегрованого курсу в реальний процес підготовки майбутнього дизайнера-графіка.

Виклад основного дослідження. Проведені науковцями дослідження свідчать про те, що на основі реалізації інтеграційних зв’язків не тільки на якісно новому рівні вирішуються питання навчання і виховання, оптимального конструювання змісту освіти, але також

зкладається фундамент для комплексного бачення тими, хто навчається, складних проблем дійсності. Інтегративні курси сприяють видаленню другорядного матеріалу, зайвої деталізації і конкретизації, виділення головного, яке працює на освіченість, на формування світоглядної картини буття і діяльності людей. Разом з тим, вони мають властивість вкладеності (ієрархічності) більш простих понять в більш загальні, що дозволяє їх досить легко добувати. Наприклад, від базових курсів при профільному навчанні до профільних чи курсів за вибором (поглиблення, задоволення індивідуальних пізнавальних потреб). Ось чому інтеграційні зв’язки і тенденції слід вважати важливою умовою і результатом комплексного підходу до навчання і виховання. До того ж укрупнення предметів, як це переконливо показали деякі дослідники, значно сприяє підвищенню інтенсивності процесу навчання. Запровадження інтегрованих курсів відкриває можливості оволодіння узагальненими, сукупними знаннями, спроможними звільнити учнів від однобічного розвитку і прискорити розширення їхнього світовідчуття, що поліпшить умови для повноцінного формування кожної особистості.

Аналіз літературних джерел показав, що інтеграція відбувається переважно на прикладному рівні. У цьому випадку інтеграція як педагогічна категорія являє собою цілеспрямоване об’єднання, синтез певних навчальних дисциплін у самостійні педагогічні системи цільового призначення, спрямовані на забезпечення цілісності знань і умінь учнів і, далі – розвиток особистості.

Процес інтеграції потребує суттєвої переробки структури і змісту тих навчальних предметів, що увійдуть до складу нової інтегрованої дисципліни, посилення в них спільних ідей і теоретичних концепцій. Це можливо при дотриманні певних дидактичних умов інтеграції, які визначають реальні можливості забезпечення синтезу наукових знань при об’єднанні навчальних предметів.

Слід зазначити, що і зміст предметів, які підлягають інтеграції, повинен перебувати на однаковому інформаційному рівні.

Відомий дослідник у цій галузі наукового знання В. Сидоренко [5] визначив здатність тих, хто навчається, до сприйняття синтезованих знань як психологічну умову інтеграції.

При створенні інтегрованих навчальних дисциплін використовують три варіанти інтеграції:

1) практично повне злиття навчального матеріалу інтегрованих предметів у єдиному курсі;

ОСОБЛИВОСТІ ВІДБОРУ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ “ОСНОВИ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ”

2) об'єднання більшої частини матеріалу інтегрованих предметів з виділенням специфічних розділів;

3) побудова нового навчального предмету з автономних блоків.

При створенні навчальної дисципліни “Основи графічного дизайну” насамперед були проаналізовані ті відомості з наук про художньо-графічну діяльність, що відображені у шкільних предметах: образотворче мистецтво; мистецтво, художня культура, основи інформатики, трудове навчання, всесвітня історія, історія України, математика, фізика, етика, які ми визначили базовими згідно розробленої структури дизайну-графіки. Аналіз цих матеріалів показав, що вони задовольняють дидактичні умови інтеграції, тобто на їхній основі цілком можна створити інтегровану навчальну дисципліну на основі синхроністичного вивчення і узгодження навчального матеріалу та виходячи із принципу міжпредметних зв'язків для створення інтегрованої навчальної дисципліни.

Враховуючи те, що до складу “Основа графічного дизайну” входять матеріали різних галузей науки про створення візуальних об'єктів, які мають загальну мету, спільні поняття і терміни, оптимальною формою інтеграції буде вертикальна інтеграція, що становитиме основу змісту експериментального курсу.

Наступним етапом педагогічного проектування інтегрованого курсу “Основи графічного дизайну” є відбір навчального матеріалу, що відповідав би рівню розвитку науки, техніки та культури; віковим особливостям та пізнавальним можливостям осіб, які навчаються; головним ідеям і структурним поняттям науки, що є базовою для відповідного курсу (предмету); тісним міжпредметним та внутрішньопредметним зв'язкам; можливостям ознайомлення з методами науки; розвитку творчого мислення; забезпеченню зв'язку теорії з практикою.

Навчальний матеріал курсу “Основи графічного дизайну” разом із відображенням в ньому в найсучаснішому і найкращому систематизованому вигляді наукового знання про дизайн повинен бути доцільним з точки зору подальшої професійної діяльності майбутнього дизайнера-графіка, а також бути доступним з точки зору можливостей його засвоєння. Зміст “Основа графічного дизайну” повинен сприяти реалізації триєдиного процесу творення особистості: засвоєння соціального досвіду, виховання та розвитку.

Відбір навчального матеріалу для формування змісту курсу “Основи графічного дизайну”, безумовно, підпорядковуватиметься певним

принципам і критеріям. Згідно загальноприйнятої думки педагогів, до програми навчального предмету необхідно обирати факти, провідні ідеї, закони, теорії, які лежать в основі науки, що є базою для навчальної дисципліни, тобто є джерелом змісту. Причому слід включати тільки беззаперечний, обґрунтований в науці матеріал з урахуванням принципу історизму, згідно якого ознайомлення з історією виникнення і розвитку певних наукових теорій, законів тощо допомагає кращому розумінню цих положень.

При використанні загальної схеми процесу формування змісту навчального предмету, навчальний матеріал для інтегрованого курсу “Основи графічного дизайну” був відібраний з урахуванням загальнометодичних та специфічних умов відбору навчального матеріалу, а також педагогічних умов предметно-дидактичної підготовки майбутніх фахівців в галузі графічного дизайну до створення візуальних носіїв інформації.

Таким чином, визначаються наступні загальні принципи відбору навчального матеріалу для формування програми навчальної дисципліни: врахування соціального досвіду; науковість; системність – врахування логіки системи знань і закономірностей розвитку наукових понять; принцип посиленості – врахування рівня підготовки учнів; єдність навчання і виховання, з метою формування і розвитку особистості учня історизм; принцип функціональної повноти компонентів курсу; принцип врахування моделі спеціаліста.

Спроби класифікувати принципи та критерії відбору матеріалів для навчальної дисципліни робилися багатьма науковцями. Однак, аналіз літератури з науково-педагогічних проблем формування змісту показав, що цей процес має різні проєктивні рівні (етапи): I етап – загальнотеоретичного уявлення; II етап – визначення цілей навчального предмету, III етап – визначення змісту навчального предмету і оптимізації навчального матеріалу. Кожний проєктивний рівень передбачає наявність специфічних критеріїв. При цьому критерій більш високого рівня (більш загальний) виступає у ролі орієнтира (принципу) для вироблення критеріїв на наступних рівнях (етапах).

Особливістю відбору матеріалу для створюваного курсу “Основи графічного дизайну” є те, що виховання будь-якого виду культури людини потребує, перш за все, широкий спектр застосування знань у практичній діяльності [3].

Підсумовуючи сказане, можна виокремити такі групи принципів, на які будемо спиратися при відборі матеріалу для навчального курсу:

ОСОБЛИВОСТІ ВІДБОРУ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ “ОСНОВИ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ”

1) загальнодидактичні: науковості і історизму; функціональної повноти компонентів курсу;

2) загальнометодичні: формування всебічно розвиненої особистості;

системності; єдності навчання і виховання;

3) спеціальні (специфічні для підготовки дизайн-графіків): фундаментальності в галузевому розумінні; врахування моделі предметно-дидактичної підготовки майбутніх фахівців в галузі дизайну до створення візуальних об'єктів.

Відбір матеріалу для дисципліни “Основи графічного дизайну” проводився у наступні етапи:

1) формалізація поняття “графічне дизайнерське мистецтво”, визначення його основної мети;

2) проведення опитування з метою визначення ставлення до виховання дизайнерської культури та доцільності введення подібного курсу в загальноосвітніх школах;

3) вивчення думки вчителів загальноосвітніх шкіл про характер, зміст і спрямованість дисципліни;

4) аналіз власного досвіду викладання курсів дизайнерської спрямованості при підготовці вчителів трудового навчання;

5) розробка компетенцій старшокласників в галузі художньо-графічної діяльності;

6) аналіз літератури як спеціальної фахової, що використовується для підготовки фахівців у галузі проектування, так і методичної літератури для підготовки майбутніх дизайнерів.

На підставі формалізації поняття “графічне дизайнерське мистецтво” і його педагогічного розуміння була визначена мета курсу – підготовка майбутнього дизайнера-графіка до створення візуальних об'єктів, отже, зміст навчального курсу повинен сприяти формуванню усіх компонентів дизайн-проектування у галузі графіки.

Згідно визначеного змісту компонентів, до складу навчальних матеріалів курсу входять матеріали, що будуть розкривати взаємозв'язок природи і людини, базові відомості з наук і дисциплін, пов'язаних з дизайн проектуванням; формуватимуть цінності і мотиви у поведінці щодо здійснення свідомого вибору об'єктів проектування, способів їхнього виготовлення в залежності від особливостей і призначення носія інформації; сприятимуть набуттю досвіду творчості в процесі проектування і виготовлення.

Вирішальну роль у відборі навчальних матеріалів для створюваного курсу відіграв аналіз літературних джерел, який і дозволив відібраний матеріал згрупувати за змістом в окремі теми. У результаті цієї роботи був відібраний певний матеріал, який склав підґрунтя теоретичної частини “Основа графічного дизайну”.

У межах відібраного матеріалу, можливо, не всі відомості є важливими для розв'язання завдань навчального курсу, який формується. Для більшої об'єктивності у відборі матеріалу ми використали метод експертної оцінки значущості окремих відомостей. Цей метод широко і успішно використовувався в дослідженнях А. Верхоли, Б. Гершунського при розробці певних навчальних курсів.

Методом передбачається залучення експертів, які умовно поділяються на “внутрішніх” та “зовнішніх”. У дослідженні А. Верхоли до “внутрішніх” експертів відносили викладачів споріднених предметів (курсів) у середині одного вищого навчального закладу, а до “зовнішніх” – фахівців-практиків, інженерів-конструкторів певних виробництв.

У нашому випадку “внутрішніми” експертами були вчителі споріднених предметів в середині одного загальноосвітнього навчального закладу, а “зовнішніми” – дизайнери-практики та інженерів-конструкторів певних виробництв.

Рівень компетентності експерта оцінювався відповідним числовим коефіцієнтом. Орієнтовно значення компетентності експерта за окремими показниками визначали наступними числовими коефіцієнтами: стаж роботи в галузі проблеми, що обговорюється: до 5 років – 0,4; до 10 років – 0,7; більше 10 років – 0,8; наявність кваліфікації: вчитель-методист, вчитель вищої категорії – 0,8; вчитель I категорії, вчитель II категорії, спеціаліст – 0,6; обґрунтування думки з проблеми, що обговорюється: на підставі педагогічного досвіду – 0,6; інтуїтивно – 0,2 [2]. У результаті складання числових коефіцієнтів за кожним показником виходив сумарний бал А, що характеризував експерта. Аналіз рівнів компетентності експертів довів, що експерти є достатньо кваліфікованими і результати ранжування є достовірними.

У результаті проведеного експертного аналізу відібраного матеріалу були сформовані окремі теми, що склали основу навчального курсу “Основи графічного дизайну”: вступне заняття; історія розвитку графічного дизайну; основи композиції; основи кольорографічного відображення інформації; знакові системи у графічному дизайні; візуальні комунікації і поняття фірмового стилю; графічний дизайн і реклама; графічний дизайн і упаковка; основи виробничої графіки; графічний дизайн та сучасні комп'ютерні технології.

Висновки. Таким чином, нами був здійснений відбір навчального матеріалу для формування змісту інтегрованого курсу “Основи графічного дизайну”, що відповідає сучасним тенденціям

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

розвитку суспільства та вимогам щодо підготовки майбутніх фахівців в старших класах загальноосвітніх навчальних закладах. Запропонований підхід стосовно відбору навчального матеріалу в структуру змісту інтегрованого курсу "Основи графічного дизайну" є перспективним, адже інтегровані знання з основ наук відображають перспективні узагальнені поняття про сучасні технологічні процеси та їх природничо-наукові основи у рамках предмету що вивчається.

1. Андріяшин В.І. Удосконалення підготовки вчителя загальнотехнічних дисциплін / Андріяшин В.І., Антонів П.М., Вихрущ А.П.; під. ред. Д.О. Тхоржевського – К.: КДПІ, 1992. – 72 с.

2. Герцуцкий Б.С. Прогностические методы в педагогике / Б.С. Герцуцкий. – К.: Высшая школа, 1974. – 208 с.

3. Дидактика средней школы: некоторые

проблемы современной дидактики. / [учеб. пособие для слушателей ФГОС] ; под ред. М.Н. Скатки на. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М.: Просвещение, 1982. – 319 с.

4. Дмитренко П.В. Дидактичні умови формування графічних знань і вмінь в учнів IV – VIII класів загальноосвітньої школи: /на матеріалах трудового навчання і креслення/: автореф. дис. на здобуття наук. степеню канд. пед. наук: 13.00.01 "Загальна педагогіка та історія педагогіки" / П.В. Дмитренко. – К., 1986. – 25 с.

5. Сидоренко В.К. Інтеграція трудового навчання і креслення як засіб розвитку технічних здібностей школярів (дидактичний аспект): дис. ...доктора пед. наук: 13.00.02 / Сидоренко Віктор Костянтинович. – К., 1995. – 376 с.

6. Secondary education in Europe: problems and prospects. CE publishing. Strasbourg, 1997.

7. Coolahan J. Competencies and knowledge. Materials CE. CDCC, 1996.

Стаття надійшла до редакції 24.09.2009

УДК 81'243

Роман Павлюк, асистент кафедри філологічних дисциплін
Полтавського державного педагогічного університету
імені В.Г. Короленка

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У статті розглядаються можливості використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в професійно-педагогічній підготовці майбутніх учителів іноземних мов. Проаналізовані можливості комп'ютерного навчання з використанням мультимедійних технологій і позначена їх перевага перед традиційними методами.

Ключові слова: професійно-педагогічна підготовка, інформаційно-комунікаційні технології, комп'ютерне навчання, мультимедійні технології, майбутній учитель іноземних мов.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвивається новий підхід до підвищення кваліфікації учителя. Деякі фахівці в цьому зв'язку говорять про зміну освітньої парадигми з когнітивно-орієнтованої на особистісно-орієнтовану, що потребує від учителя фасилітаційних функцій і, відповідно, здатності бути суб'єктом професійної діяльності, самореалізуватися в ній, розвивати професійно значимі властивості. Тому підвищення кваліфікації педагога можна тлумачити як фактор особистісного і професійного зростання і, зокрема,

як засіб переборення професійно обумовлених криз.

За останні десять років навчання із застосуванням інформаційних та комунікаційних технологій стало звичними для більшості вищих та загальноосвітніх навчальних закладів усього світу. Актуальним також є використання мультимедійних засобів при викладанні мов, оскільки політика освітніх систем у галузі вивчення мов спрямовується не тільки на те, щоб молодь вивчала якомога більше мов, а й на розвиток тих вмінь, що дозволяють бути